

1. UVOD

Definiranje rizika u svakodnevnom smislu u pravilu znači da pod pojmom rizik podrazumijevamo neki negativan događaj. Drugim riječima, sama mogućnost događanja negativnih događaja za nas predstavlja rizik. Rizik je toliko prisutan u našem životu da gotovo i ne postoji neka aktivnost kod koje ljudi, makar i podsvjesno, ne rade analizu rizik – korist. Svjestan prijelaz preko ceste izvan pješačkog prelaza jednostavan je primjer preuzimanja rizika radi ostvarivanja koristi – uštede u vremenu! Cijepljenje protiv gripe, gdje se ljudima svjesno daje oslabljeni virus, radi stvaranja antitijela i prevencije bolesti može zapravo uzrokovati dobivanje bolesti. Opet, riječ je o odnosu rizik – korist. Ako je osjećaj očekivane koristi od neke akcije veći od mogućeg nepovoljnog rezultata, ljudi će u pravilu preuzeti rizik (naravno, ovdje se nikako ne zagovara nepropisno prelaženje ulice!). Prirodno je da su koristi za različite ljude različite stvari, a moguće je da se taj doživljaj kod ljudi i mijenja. Danas je taj osjećaj moguće i kvantificirati, a zasluge za to među prvima odlaze jednom iz obitelji slavni matematičara obitelji Bernoulli, Danielu Bernoulli¹. On je razvio pojam funkcija korisnosti (*utility functions*) što je uz modernu portfolio teoriju razvijenu poslije, dovelo između ostaloga i do eksplozije u razvitku investicijskih fondova. Dakle, koje aktivnosti ili akcije ljudi poduzimaju ovisi u pravilu o subjektivnoj procjeni (makar i podsvjesnoj) odnosa rizika i koristi. Tako je moguće da neka aktivnost koja za jednu grupu ljudi predstavlja visoki rizik, za ostale znači običnu “šetnju parkom”.

Danas se uobičajeno prema stavu o riziku ljude može podijeliti u tri grupe.

Najveća je grupa onih nesklonih riziku (tzv. *risk averse*). Kao što i sam naziv pokazuje, ta grupa ne uživa u osjećaju rizika. Ta se činjenica može gledati i iz drugog ugla, a to je da za preuzimanje većeg rizika, ti pojedinci traže veće očekivane.

U drugoj su grupi oni s neutralnim stavom prema riziku (tzv. *risk neutral*). Za njih donošenje odluke o poduzimanju neke akcije znači jednostavnu procjenu veličine očekivane koristi, i oni pritom zanemaruju rizik. Od dvije moguće akcije oni poduzimaju onu s većom očekivanom koristi.

Treću grupu čine pojedinci koji uživaju u osjećaju rizika (tzv. *risk takers*). Oni zanemaruju očekivane koristi od akcija i atraktivnost pojedinih podhvata rangiraju prema visini rizika.